

Norra Gruddbo

Om man räknar bort de två byklasarna i södra ändan av byn, Kulåra och Rullbo, som också hör till Gruddbo by, återstår det som i dagligt tal kallas norra Gruddbo. Det första som jag själv minns av byn var när jag som fyraåring fick följa med en något äldre lekkamrat ner till Siljans strand en dimmig höstmorgon. Hemkommen berättade jag för mor, att nu hade vi varit till världens ände. Det syntes troligen ingenting av fastlandet i dimman, då blev vattnet en naturlig gräns för en liten parvel på den tiden i mitten av 1920-talet.

Nästan varje gård hade ett litet jordbruk, som kombinerat med skogsarbete och flottning hjälpligt försörjde familjen, som kunde uppgå till över tio personer. Före laga skiftet som påbörjades 1946 var ägosplittringen så stor att jordbruket blev mycket svårskött. Åkrarna var spridda över hela Sollerön, och för de flesta även i flera hemfäbodrar. Nu fick var och en större brukningsenheter, det dikades och rösen grävdes ner för att få bättre och mer lättskötta åkrar. Men tiderna förändrades snabbt och arbetsförtjänsterna steg i rask takt. Industrin ropade efter arbetskraft och det ena jordbruket efter det andra lades ner. Det var inte längre lönsamt med de små jordbruket. Åkrarna började snabbt att växa igen. Just då kom räddningen för byn. Ett par bröder, Kjell och Arne Uhlas, började att bygga en ladugårdsanläggning av stordriftsformat. I dag finns där ett 80-tal djur. Uhlasbröderna behövde snart mer jord än sina åkrar. De fick överta, ibland helt arrendefritt, jorden från de gårdar som slutat med egen drift. Idag har bröderna Uhlas en för våra förhållanden stor ladugårdsanläggning. Där finns nu en hög foder-

Krång Olof Andersson, "Trombu Ull."

silos som syns över hela ön. De brukar nu ensamma i stort sett all öppen åkermark i norra Gruddbo. Vi andra kan vara tacksamma för deras insats, annars hade byn nog vid det här laget helt förbuskats. Till slut hade väl skogen nått ända in på asfaltsvägarna.

Hantverkare och företagare har det funnits i byn. Jag minns särskilt väl bysmeden Bus Olof Andersson, som tillverkade redskap och lagade, när något gått sönder för bönderna. Jag brukade titta in till honom ibland på väg hem från skolan. Det var lika spännande varje gång att se hur Bus Olof helt utan mekaniska hjälpmedel formade järnstyckena till olika bruksföremål. Själv kunde jag vara honom behjälplig med att trampa "pustn", den stora luftbälgen med vars hjälp luft blåstes in i kolhögen på ässjan. Nu står smedjan med infallet tak och ruttnar väl ner så småningom. Klangen från släggan har för alltid tystnat, Bus Olof är borta, kvar står bara en förfallen smedja som ett minne från en tid som gått. Vore det inte något för hembygdsföreningen att ta vara på denna smedja för eftervärlden?

Man kan säga att Gustav Nordahl blev Bus Olofs efterträdare i byn. Nordahl började i liten skala med småreparationer. Han skaffade sig ett strategiskt läge vid ”Suttersving” strax intill stora landsvägen. En Suttergård hade legat där av gammalt, därav namnet. Där byggde Nordahl upp en verkstad för reparationer och senare tillverkning av diverse mekaniska produkter, som t ex ett timmerspel som blev helt revolutionerande för lastning av timmer på lastbilar. Nordahl skapade många arbetstillfällen. Alltid hjälpsam och tekniskt kunnig blev han en stor tillgång för hela Sollerön. I dag drivs verksamheten av sonen Arne med familj. Där kan vi nu få våra bilar, gräsklippare och motorsågar reparerade.

Jag minns Resar Anders i Masnissgården som tillsammans med sonen Erik hade snickeriverkstad kombinerad med en smedja. Där snickrades det både köredskap och möbler. Det bord som jag sitter vid nu kommer från Masnissgårdens verkstad. Vi småpojkar kom dit ibland med någon krokig björkbit som sågades och snickrades till bandyklubbor. Många gånger tog de inte betalt.

En originell och självsäker personlighet, men också duktig yrkesman var Bråmå Anders Ohlsson som drev en stor snickerifabrik, med många anställda under ett antal år. Där tillverkades bland annat trappor, dörrar och fönster.

Två sågar för virkessågning finns i byn. Bröderna Gunnar och Rune Andersson har såg mitt emot Levsnesbadets stugby. De legosågar, men bygger också timmerhus på beställning. Vid Holger Duhlbos såg byggdes husen till Tomteland uppe vid Gesundabergets fot. Dessa byggnader visar verkligen vad ortens timmermän kan tillverka i dag. Ytterligare två duktiga och energiska timmerbyggare är Östen och Nils Sahr, som har tillverkning på beställning vid Sargården.

Affärer har det funnits flera av genom åren. Först i raden var Erik Lars Jönsson, Jerk Lass kallad. Redan i slutet av artonhundratalet började han med affärsrörelse i det hus som Sune Jerkgård renoverat och bebod. Jerk Lass måste sluta med affären när han halkade ned i en trösk och fick ena benet förstört.

Konsum hade affär i ett till Lärkagården hörande hus vid Korsgatan. När den blev omodern byggdes en ny något längre upp efter samma gata. ”Filialen”, som vi kallade den, höll i gång några år, efter nedläggningen blev den ombyggd till bostadshus.

Frappjóns Jónsson

	okt 1 þekkt	Waffer i Sönd	80 kr		
	okt	8.200 kg	Wortungjöl	2	21
	"	8.200 "	3 ^o i 0.27	2	31
	"	34.000 "	Spisbröd 0.22	10	88
	"	1.700 "	Skorf á 100	1	70
	"	1.800 "	Sniör á 200	3	60
	okt	2.000 "	Fläsk	2	30
	"	3 St.	Linspor	-	75
	"	1 "	Matbök	-	10
					<u>23 75</u>
	okt	7.500 kg	Saker i Söndin	4	50
	"	2 -	Waffe "	2	50
	"	2	Saker Sönd		60
	"	1/2	Rucca 2 ^o		45
	"	1 St	Parkepadé		1 50
	"	1	Smurday	2	25
					<u>11 30</u>
Jan.	26	okt	2 Saker Sönd		64
	"	"	1 kg Skorf 100 / 2 kg Waffe 200		3 60
	"	"	3000 kg Saker 20 / 5000 kg Wortungjöl 0.22		3 16
					<u>7 40</u>
Febr.	3	okt	16.000 kg Wortungjöl	4	32
	"	"	7.700 kg Saker 100 / 12.500 kg Fläsk 0.27	19	22
Jan.	20	okt	1 St Skorking med bakur		7 50
	"	"	6 kg Artur 1.50 / 1 St Linse 0.21		1 75
Febr.	6	okt	1 St Parkepadé / Helling		1 50
	16	"	3.800 kg Saker		2 40
	"	"	4 kg Artur 100 / 2 kg Waffe 200		3 60
	"	24	1 Saker Sönd		32
					<u>32</u>
					<u>83 56</u>
Mar.	5	okt	1 kg Skorf		1 00
					<u>84 56</u>

En síða úr handlunden Erik Lars Jónssons KASSUBOK.

*Ryss-släkten samlad vid Ryss Anders Anderssons 90-årsdag. Fr. v Axel Andersson, Albert Stunis, Anna Andersson, Oskar Stunis, Ryss Margit Olsdotter, Stunis Anders Ohlsson, Anton Stunis, Trapp Karin Larsdotter, Trapp Anders Larsson, Ryss Anders Andersson med Erik Axelsson i knä, Lars Trapp, Ryss Anna Matsson, Karl Stunis, Bond Per Matsson, framför Bond Per Bond Erik, Gunnar Flinth, Bond Karl och Gerog Flinth. Anders Trapp, Anders Flinth med sonen Åke, Kristina Flinth och Rune Flinth.
(Foto: Nils Påhls)*

Sista huset på vänster hand på väg mot Gesunda var under många år bageri. Axel Ström var bagare där en längre tid, och eftersom jag var lekkamrat med hans barn, kunde det ibland bli en bulle eller någon "holländare", som vi barn tyckte mycket om. "Holländaren" liknade mest våra dagars mazarin, den var bakad av överblivna skorpsmulor med ett kors av smält socker ovanpå. Bageriet låg mycket bra till, alla som skulle över till fastlandet eller kom därifrån passerade ju där förbi. Far stannade till där ibland då vi skulle till fastlandet i något ärende. Då kunde det bli en limpa eller några bullar att kalasa på. Efter Axel Ström har flera bedrivit bagerirörelse i samma fastighet, den siste var Henry Ström, en son till grundaren.

Den enda affär som nu finns i byn är Lars Trapps diversehandel, som är inyst i ett äldre uthus inne på Svarvkittgården. Lars började sin affärsbana tidigt, redan i folkskolan sålde han pennor, antecknings-

block, suddgummi och stålpenor till sina klasskamrater. Utökade efter hand sin rörelse och skaffade sig affärsrättigheter 1928. Tipsombud har Lars varit sedan Tipstjänst började för över femtio år sedan. På kvällarna samlades då nästan alla öns tippare i den lilla lokalen för att tippa eller lämna in några kuponger. Det kunde bli så fullt och en del fick stå i dörren eller ute i farstun. Lars gjorde fina affärer, ofta långt efter ordinarie stängningstid. Lars Trapp fyllde åttio år för ett tag sedan men visar inga tecken att lägga av.

Anders Trapp, bror till Lars, började först på ön med grävmaskiner. Som pensionär sysslade han med träslöjd. En beläst och kunnig person i många avseenden. Han var också slagruteman, många brunnar har tillkommit efter Anders Trapps anvisningar.

Söder om bageriet låg "slogan", ett obrutet men någorlunda jämnt markområde. Ägare till slogan var Olhans Olof från Kulåra. Idrottsintresserad som han var upplät han området för ungdomens bollsparkning. På trettioalet gick det nog ingen sommarkväll utan att det var samling vid "slogan". Där fick alla vara med, stora som små, det var bara att hoppa in när man kom. Blev ena laget för överlägset, fick någon från det laget gå över och spela åt andra hållet. Det var ett livaktigt och stort intresse på den tiden.

Min kusin Manne berättade för mig en gång att han och hans bror Kalle befann sig i Mångberg. Där skulle dom sköta korna medan föräldrarna var kvar på Sollerön. En söndag var det en fotbollsmatch som de gärna ville se. Men hur göra, dom hade ju att se efter korna i Mångberg och hem till ön var det en hel mil. Lösningen blev att dom tog korna med sig hem, såg matchen och återvände med korna till Mångberg samma dag.

Mycket mera hade det nog funnits att berätta om norra Gruddbo. Om gårdar som försvunnit, nya som kommit till, om folk och om seder som förändrats under min tid i byn.

Axel Bohm